Linnéuniversitetet
Kalmar Växjö

YTTRANDE
Datum: 2026-11-18
Dnr: LNU-2026/2900
Handläggare: Ulrica Åleheim

Utbildningsdepartementet

Remissvar över betänkandet *En ny speciallärarutbildning* (SOU 2026:50)

Sammanfattning

Utredningens ambition att stärka speciallärarutbildningens undervisningsnära och ämnesdidaktiska innehåll är välkommen. Programmen behöver anpassas till aktuell lagstiftning inom det svenska skolområdet samt till FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD). **En sådan reform bör stärka det elevnära stödet men också se till den specialistkompetens som krävs för att möta olika behov i hela skolväsendet.**

Utredningen behöver tydliggöra hur fördjupade ämneskunskaper och ämnesdidaktisk kompetens ska säkerställas när kraven på tidigare ämnesstudier tas bort.

Stödet måste utgå från barns och elevers behov. Tidiga insatser behöver genomföras, följas upp och utvärderas på individ-, grupp- och organisationsnivå i samverkan med elevhälsan. Förskolans och fritidshemmets särskilda uppdrag måste beaktas. Utbildningen behöver också täcka fler behovsområden, såsom psykisk ohälsa, problematisk skolfrånvaro, social utsatthet och flerspråkighet.

Utredningen behöver omfatta frågor om rekryteringsproblem och utbildningarnas attraktionskraft. Rektorer i alla skolformer och i fritidshemmet har svårt att rekrytera specialpedagogisk kompetens som möter verksamhetens, barnens och elevernas behov. Befintliga utbildningar möjliggör dock riktade kompetenssatsningar inom specialpedagogiska områden, exempelvis matematikutveckling eller intellektuell funktionsnedsättning, för att tillgodose behovet av specialistkompetens oavsett barnens och elevernas ålder.

Sammanfattningsvis bör nuvarande utbildningars möjligheter tas tillvara för att stärka de specialpedagogiska professionernas attraktionskraft och använda speciallärares och specialpedagogers expertkompetens ändamålsenligt, i linje med utbildningarnas intentioner. Ansvaret för detta ligger i hög grad hos huvudmännen och regeringen.

Linnéuniversitetets ställningstagande

Linneúniversitetet avstyrker förslaget om en ny speciallärarutbildning enligt betänkandet (SOU 2026:50).

Skälen för Linnéuniversitetets ställningstaganden

Nedan följer en sammanfattande beskrivning av de ställningstaganden som ligger till grund för avstyrkandet.

Gällande förslag om att en ny speciallärarexamen ska ersätta hittillsvarande specialpedagogiska examina ses följande faktorer som osäkra:

- **Utbildningens ämnesdidaktiska innehåll:** Remissunderlaget behöver tydliggöra hur den föreslagna utbildningens upplägg och omfattning ska ge utrymme för ämnesdidaktisk fördjupning och kunskaper om tidiga insatser.
- **Specialpedagogisk kompetens på olika nivåer:** Utredningen föreslår en ny speciallärarexamen som ska ersätta nuvarande specialpedagogiska examina. Det behöver framgå hur den kompetens för arbete på organisations-, grupp- och individnivå som utbildningarna idag omfattar ska tillgodoses inom den föreslagna utbildningsstrukturen.
- **Specialiseringens innehåll:** Underlaget behöver beskriva hur respektive kunskapsområde ska ingå i de föreslagna specialiseringarna, däribland områden som syn, hörsel, grav språkstörning och intellektuell funktionsnedsättning. Det behöver också framgå hur utbildningen ska förbereda för arbete med olika elevgrupper och stödbehov.

Gällande förslag om att specialpedagogiska kompetenser ska relatera till skolformer, stadier och grundläggande lärarutbildning ses följande faktorer som osäkra:

- **Organisationsinriktat *och* elevnära arbete:** En ny speciallärarutbildning behöver beakta både förebyggande skolutveckling och elevnära stöd, och göra ansvarsfördelningen mellan det organisationsinriktade specialpedagogiska arbetet och det elev- och ämnesnära speciallärararbetet tydligt.
- **Generalist kontra specialist:** Den spetskompetens som krävs för att möta elever med omfattande och komplexa svårigheter behöver säkerställas. Utredningen behöver också säkerställa att den nya utbildningen ger speciallärare mer än ytliga kunskaper inom flera specialpedagogiska områden.
- **Problematisk stadieindelning:** Elevers stödbehov sträcker sig över stadiegränser. Om innehållet avgränsas till ett visst stadium riskerar speciallärarен att få otillräcklig kunskap om insatser som vanligtvis används i tidigare åldrar, men som också behövs i äldre.
- **Olikheter mellan skolformer:** Föreslagen stadieindelning riskerar att dölja betydande skillnader mellan skolformerna/stadierna och de professionsspecifika kompetenser som krävs för att utöva specialpedagogiska uppdrag i olika utbildningskontexter.

Sammanfattningsvis behöver utbildningen bevara fördjupad specialistkompetens snarare än att prioritera bredd.

Gällande förslag om undervisningsnära och professionsinriktad examen, så behöver den specialpedagogiska kvaliteten och skolans förmåga att möta elevers behov beaktas, därför efterfrågas:

- En undervisningsnära inriktning som behåller vetenskaplig fördjupning, kritiskt tänkande och som med det bör omfatta ett självständigt arbete.
- Att uppgifter inom verksamhetsutveckling, kvalitetsarbete och elevhälsa värnas i utbildningen.
- Att utredningen behöver tydliggöra hur examensarbetet ska säkerställa vetenskaplig fördjupning och ämnesdidaktisk relevans inom respektive specialisering.

Gällande förslag om lärarlegitimation och behörighet att undervisa:
Lärarlegitimationen som behörighetsgrund till speciallärarutbildningen skulle kunna bli problematiskt. När ett administrativt behörighetsbeslut föreslås bli villkor för tillträde till utbildning på avancerad nivå behöver frågor om rättssäkerhet och tillförlitlighet i behörighetsbedömningar analyseras mer ingående, liksom förhållandet till lärosätenas ansvar för behörighetsbedömning. Riksrevisionens granskning (2025) visar att behörighetsförordningen är svårtolkad och att bedömningar kan bli subjektiva. Legitimationen riskerar därför att inte garantera de akademiska förkunskaper som krävs för utbildning på avancerad nivå.

Utbildningens specialiseringar behöver också säkerställa fördjupad ämnesdidaktisk kompetens för att elevernas stödbehov ska kunna matchas med rätt kompetens. För specialiseringen mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan behöver behörighetskraven ses över för att även omfatta att undervisa vuxna.

Gällande ikraftträdandet den 1 juli 2029. Enligt utredningen ska lärosätena ansöka om nya examenstillstånd. Konsekvensbeskrivningen anger att UKÄ ska fatta beslut senast den 1 juli 2029, samma dag som förordningsändringen träder i kraft. Att ta fram utbildningsplanen och kursplanerna inför ansökan är ett omfattande arbete. Även om arbetet påskyndas riskerar beslutet att komma så sent att utbildningen måste planeras och utlysas med förbehåll om beviljat examenstillstånd. Detta försvårar för både presumtiva studenter, som måste söka till utbildning utan erforderliga beslut, och universitetet, som behöver planera för utbildningens genomförande utan att veta om examenstillstånd kommer erhållas.

Tidsramarna för UKÄ:s beslut om examenstillstånd och starten för en ny speciallärarutbildning behöver därför ses över.

Gällande de förslag som ges vid sidan av en ny speciallärarutbildning:
Linnéuniversitetet är positivt till förbättrade möjligheter till kompetenskomplettering, ett förstärkt Lärarlyft och flexiblare studietakt. Stödet för kompetenskomplettering och Lärarlyftet förutsätter att antagnings- och behörighetskrav för utbildning på avancerad nivå upprätthålls.

Specialpedagogisk kompetens på organisationsnivå behöver säkerställas om specialpedagogexamen avskaffas. Rektorers kunskap om specialpedagogik är central för att organisera stödinsatser och använda specialpedagogisk kompetens ändamålsenligt. Ett stärkt specialpedagogiskt ledarskap hos rektorer kan dock endast komplettera, inte ersätta, specialpedagogisk yrkeskompetens.

Utredningen beskriver ett genomgripande utvecklings- och omställningsarbete vid lärosätena, med nya utbildnings- och kursplaner, ansökningar om examenstillstånd och sannolik medverkan av flera institutioner och forskningsmiljöer. Ett så omfattande arbete blir svårt att genomföra utan särskild finansiering, utöver ordinarie anslag.

Även de kompletterande utbildningar som Skolverket ska utforma och lärosätena tillhandahålla behöver synliggöras i konsekvensanalysen.

Övriga synpunkter

Det är värdefullt att studentarbeten ingår som underlag för utredningen. Samtidigt bör det framgå vilket vetenskapligt stöd de föreslagna förändringarna vilar på. Sådan behöver spegla den kunskap som finns om såväl specialpedagogisk verksamhet som specialpedagogiska utbildningar på avancerad nivå. Då utredningen föreslår genomgripande förändringar, är det av vikt att ta vara på den kompetens, erfarenhet och forskning som finns och bör användas vid utformandet av en ny specialpedagogiskt inriktad utbildning.

En minskad fördjupning i speciallärarutbildningen riskerar att begränsa speciallärares möjligheter att uppfylla behörighetskraven för forskarutbildning. Erfarenheter från Linnéuniversitetet under 2026 visar att speciallärare med specialisering mot språk-, skriv- och läsutveckling utgör en betydande andel av de sökande. Detta understryker speciallärarutbildningens betydelse som rekryteringsväg till forskarutbildning.

Samverkan mellan lärosäten och Skolverket vid utformandet av ny speciallärarutbildning för att möta efterfrågan reser många frågor.

I detta ärende har rektor Göran Hilmersson beslutat. Ulrica Åleheim har varit föredragande.